

Rapporten All-Archeo bv 2398

Archeologienota
Leuven - Keizersberg

Natasja Reyns

Bornem
2025

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2025/12.807/211

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht.....	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	18
2.4	Assessmentrapport	19
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	19
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied.....	26
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	35
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	37
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	37
3	Samenvatting.....	40
4	Bibliografie	41
4.1	Publicaties	41
4.2	Websites.....	41
5	Bijlagen	42
5.1	Archeologische periodes	42

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen binnen een archeologische zone liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het gaat om de archeologische zone Historische stadskern van Leuven. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermd archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

---

¹ <https://geo.onroerendergoed.be>

² <https://geo.onroerendergoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2025F248

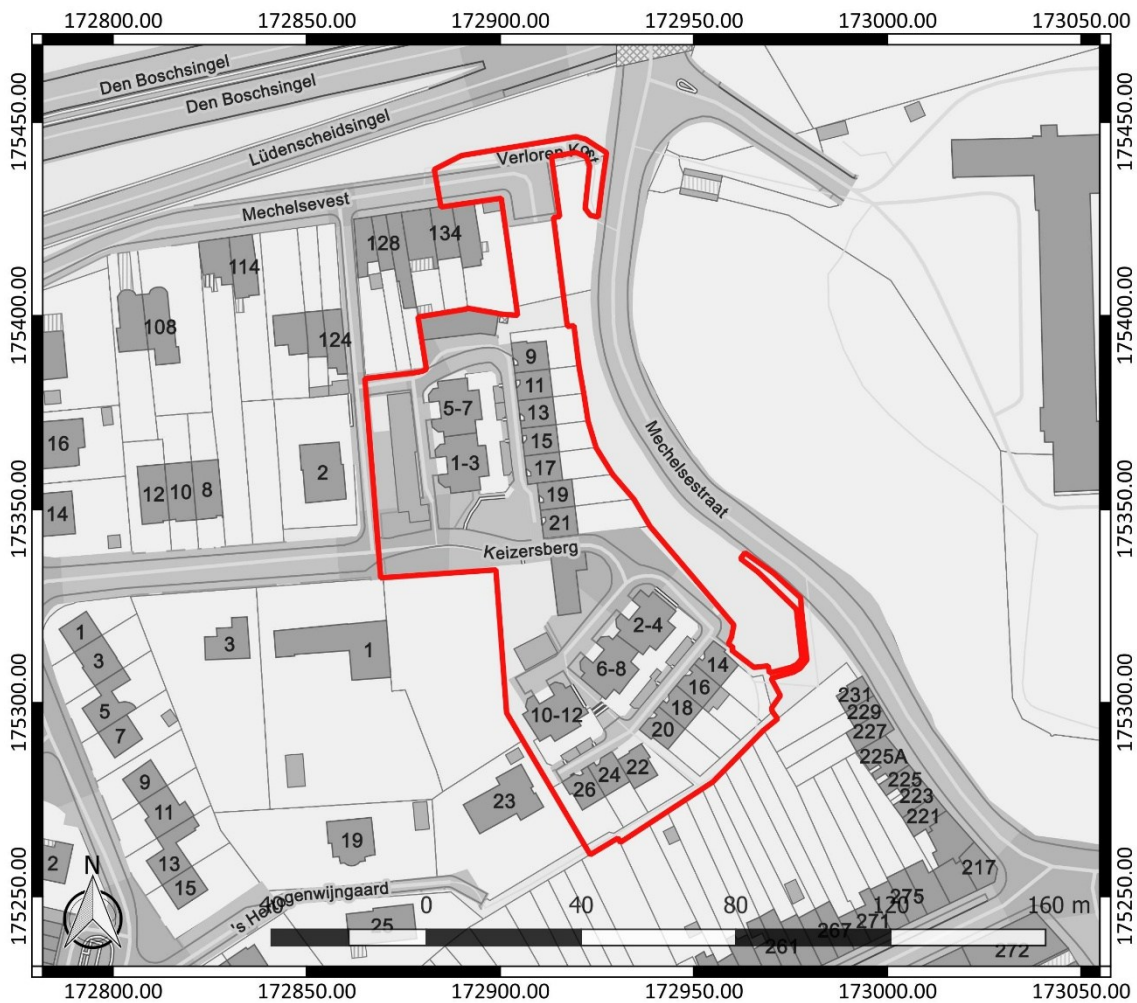
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Vlaams-Brabant, Leuven, Keizersberg, Verloren Kost

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 172865.05, 175260.80
- 172971.67, 175441.17

Kadastraal plan:

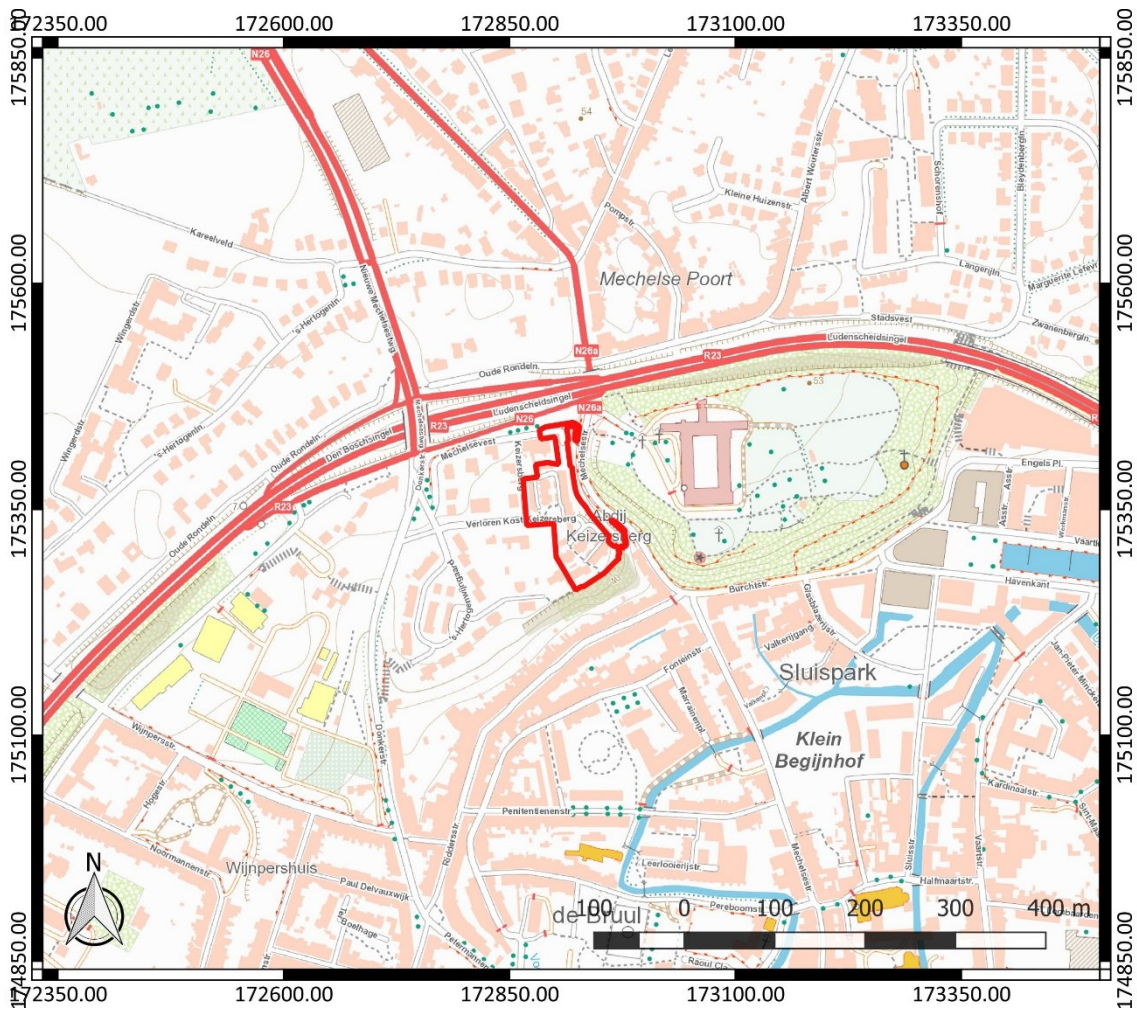

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Leuven, Afdeling 5, sectie F, nummers 1A19, 1B19, 1C18, 1D11, 1D18, 1D19, 1E11, 1E12, 1E19, 1F11, 1K11, 1L11, 1M11, 1M18, 1N18, 1P17, 1P18, 1R17, 1R18, 1S18, 1T18, 1V18, 1W18, 1X18, 1Y18, 1Z18, 15K2, 16D3, 16F3, 16G3, 16K3, 16L3, 16M3, 16N3, 16P3, 16R3 en 16S2

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 8534 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 19/06/2025 – 12/08/2025

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: niet van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Binnen het onderzoeksgebied blijft de bestaande bebouwing behouden. Ze wordt gerenoveerd. Daarbij wordt iedere woning uitgerust met een regenwaterput en wadi in de tuin. Ook ieder appartement wordt uitgerust met een regenwaterput en wadi in de tuin. De aanleg van regenwaterputten kent een verstoringsdiepte die maximaal oploopt tot ca. 3,20 m diepte. De aanleg van wadi's kent een verstoringsdiepte tot ca. 50 cm.

De bestaande vloerplaten van de woningen en appartementen worden uitgebroken. Voor de nieuwe vloerplaat wordt tussen de bestaande muren de grond dieper uitgegraven zodat er voldoende plaats is voor het nieuwe, dikkere vloerpakket, waardoor de aansluiting op het maaiveld drempelloos kan gebeuren. De afgewerkte vloerplaat zakt 10 cm. De diepere uitgraving zal een verstoringsdiepte van naar schatting ca. 30 cm kennen. Het is momenteel nog niet duidelijk of er ook onderschoeiingen nodig zullen zijn in functie van stabiliteit.

De bestaande weginfrastructuur wordt heraangelegd. De bestaande riolering en nutsleidingen worden verwijderd en worden volledig vernieuwd. Voor de nieuwe riolering loopt de verstoringsdiepte op tot maximaal ca. 3,56 m.

In de stegen wordt ook voorgesteld om het maaiveld te verlagen i.f.v. een drempelloze toegang tot de woningen en het verhogen van de gelijkvloerse ruimtes. Er wordt door de ingenieur technieken ook voorgesteld om de woningen te verwarmen met individuele warmtepompen, aangesloten op een collectief BEO-veld. Aangezien het niet mogelijk is om de boringen uit te voeren in de tuinen van de woningen, zullen deze zich in het openbaar domein bevinden. De precieze locatie van de boringen is nog te bepalen.

De twee fiets- en voetgangerstrappen die het onderzoeksgebied moeten verbinden met de Mechelsestraat, worden eveneens gerenoveerd. Daarvoor wordt de verharding van de trappen vernieuwd.

De huidige garageboxen worden afgebroken en maken plaats voor twee nieuwbouwwolumes. Langs de Verloren Kost komt een nieuw gebouw met vijf woningen. In het westen van het terrein komt een Long House. De nieuwbouwwolumes worden uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond met een verstoringsdiepte van ca. 50 cm. Ze worden verder gefundeerd op funderingsbalken met een verstoringsdiepte tot ca. 1,20 m. Ze worden verder nog voorzien van nieuwe nutsputten. De aanleg van nutsputten kent een verstoringsdiepte die maximaal oploopt tot ca. 3,20 m.

Centraal op het terrein maken de garageboxen plaats voor open ruimte met een speeltuin en fietsenstallingen. De bestaande speeltuin aan de Mechelsevest wordt afgebroken en wordt verplaatst naar de nieuwe open ruimte centraal op het terrein. In de plaats worden hier nieuwe parkeerplaatsen ingericht.

De aanleg van nieuwe verhardingen betekent een verstoringsdiepte tot maximaal ca. 65 cm. In het noorden van het terrein wordt een wadi aangelegd. De aanleg kent een verstoringsdiepte tot ca. 50 cm. In het kader van de geplande werken zullen enkele bomen geroid worden. Verschillende andere bomen zullen behouden blijven. Tot slot wordt voorzien in groenaanleg met de aanplant van grassen, struiken en bomen. Bodemingrepen gerelateerd aan groenaanleg kennen een verstoringsdiepte die ligt tussen ca. 40 cm en 1,00 m.

Figuur 3: Zicht op de bebouwing binnen het onderzoeksgebied

Figuur 5: Plan bestaande toestand onderbouw

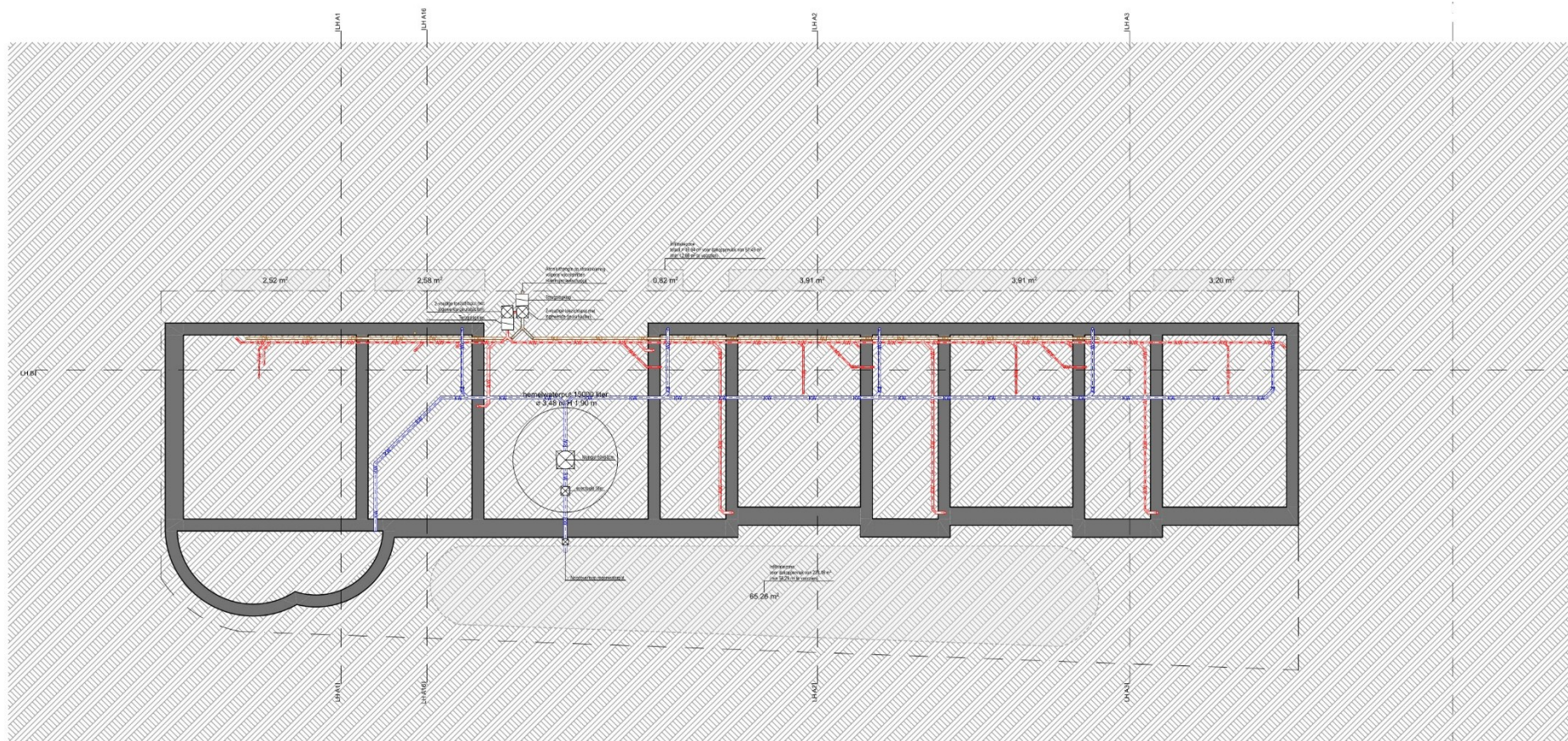

ONTWORPEN RIOLERING

- Aan te leggen afvalwaterleiding
lengte = in diameter in mm/helling in mm/m (motorisch)
- Aan te leggen regenwaterleiding
lengte = in diameter in mm/helling in mm/m / materiaal
- Aan te leggen regenwaterleiding
Wachstankafzetting
- Aan te leggen inspectieput afvalwaterleiding
met manverzetseltoegangspijp
- Aan te leggen inspectieput regenwaterleiding
met manverzetseltoegangspijp
- Aan te leggen rioeringsdeksel in gietijzer D400
Inspruite DWA - type 9
- Aan te leggen rioeringsdeksel in gietijzer D400
Inspruite RWA - type 9
- Aan te leggen rioeringsdeksel in gietijzer D400
Inspruite RWA - type 9
- Aan te leggen rioeringsdeksel in gietijzer D400
Inspruite RWA - type 9
- Bevestigingsdeksel bestaande
bevestigings

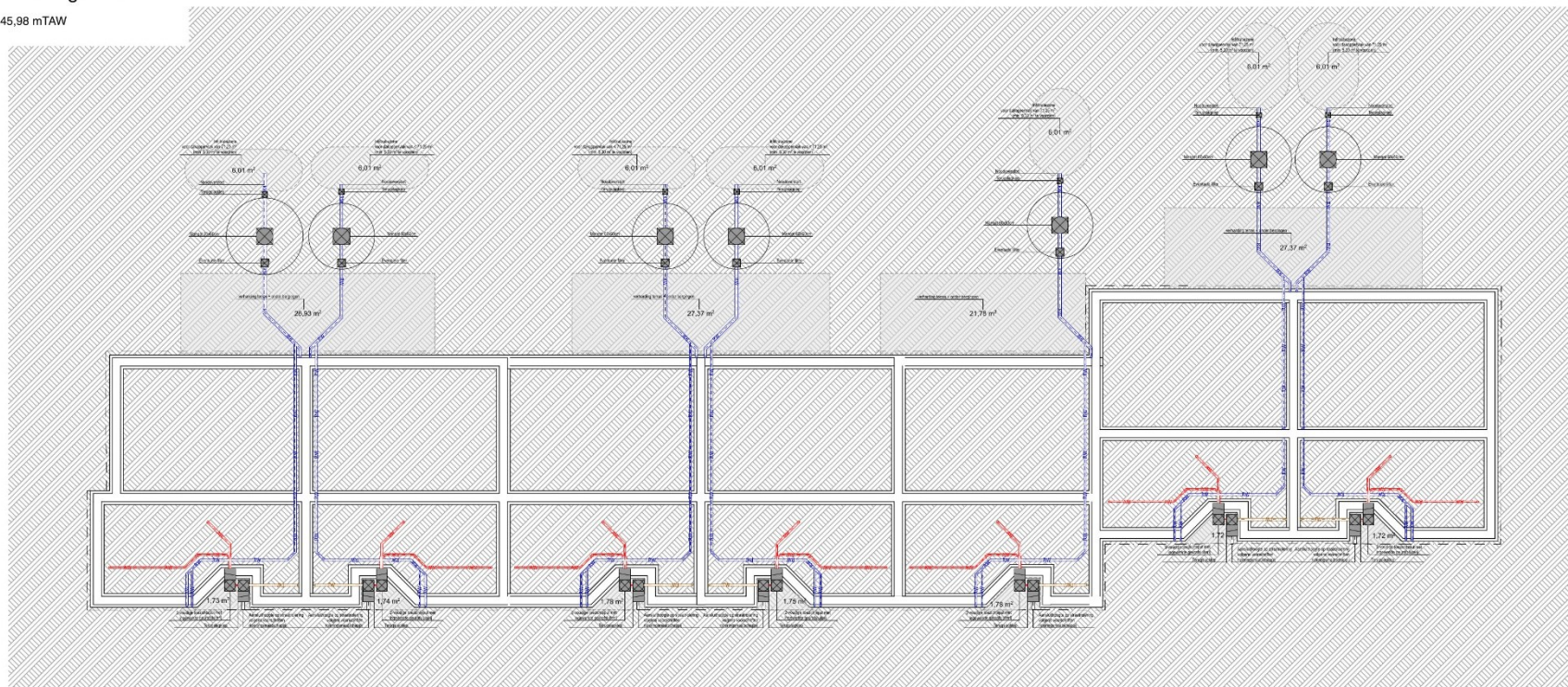
Figuur 7: Rioleringsplan ontworpen toestand

Figuur 8: Funderings- en rioleringsplan Long House

Blok 1: woningen A9 - A21

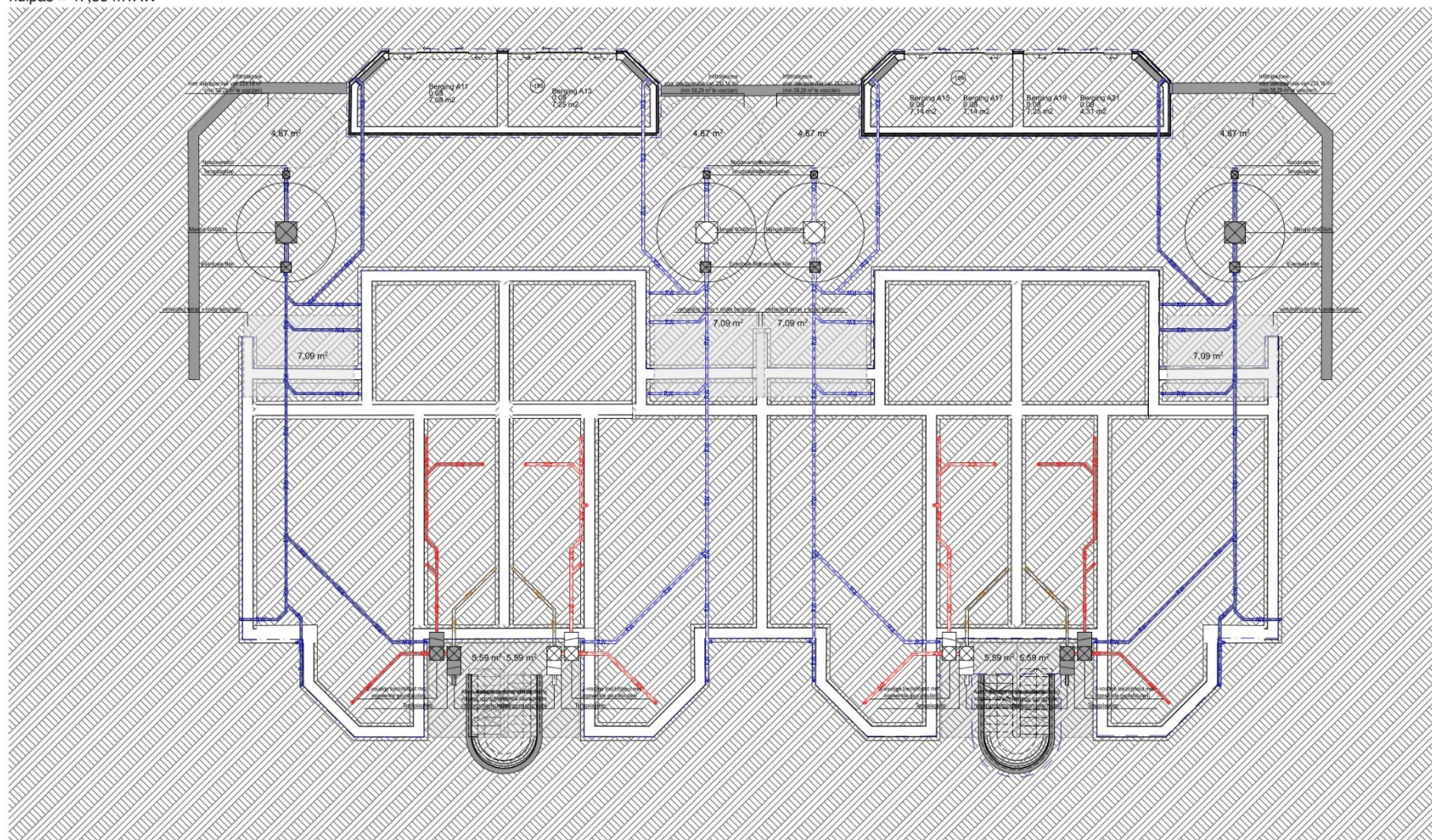
nulpas = 45,98 mTAW

Figuur 9: Funderings- en rioleringsplan bestaande woningen, ontworpen toestand

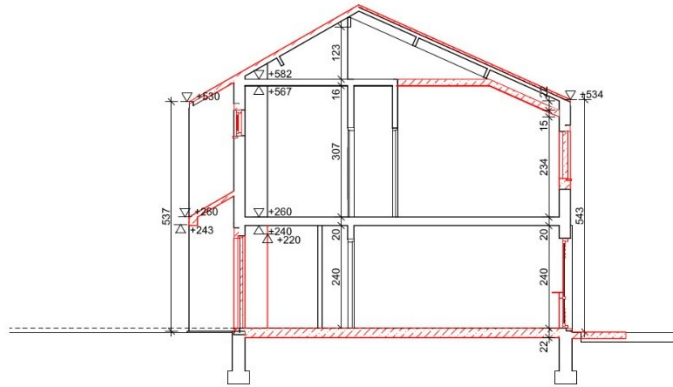
Blok 2: appartementen BC 1, 3, 5 en 9

nulpas = 47,55 mTAW

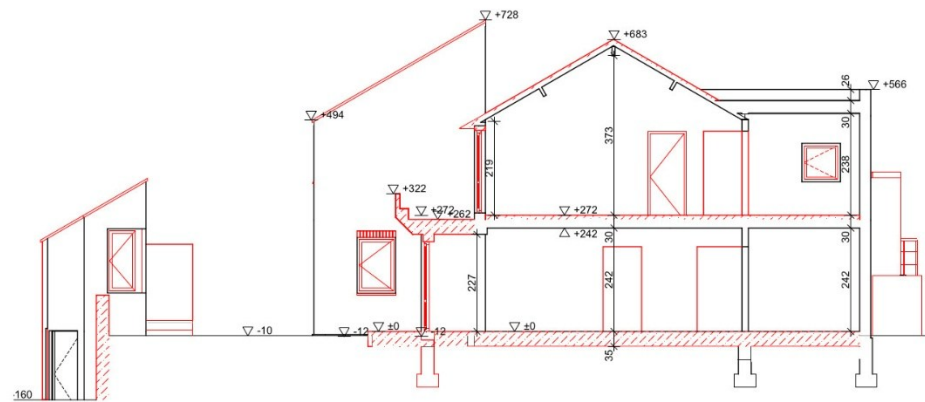
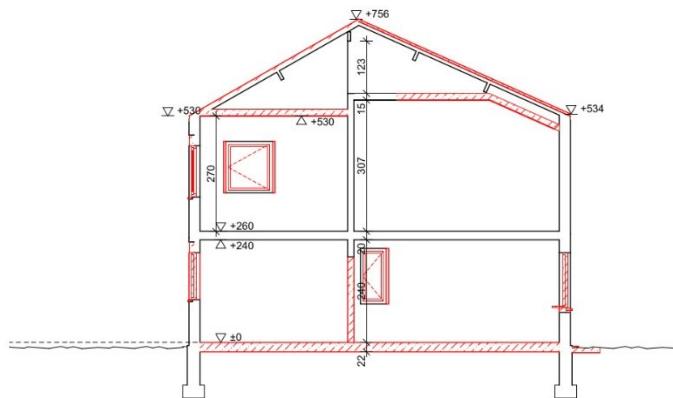
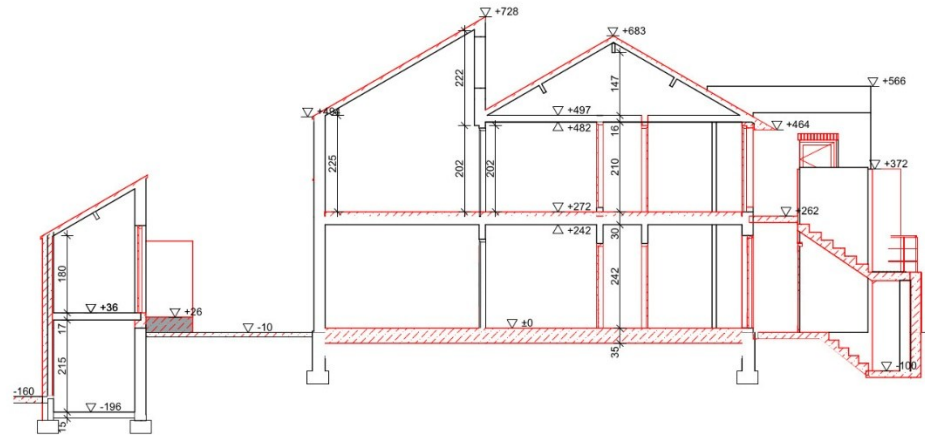

Figuur 10: Funderings- en rioleringsplan bestaande appartementen, ontworpen toestand

Typesnedes
bestaande toestand
Woningen, type A

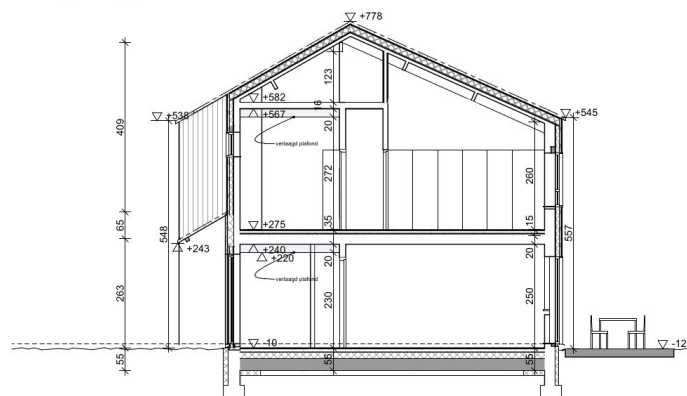
Appartementen, type BC

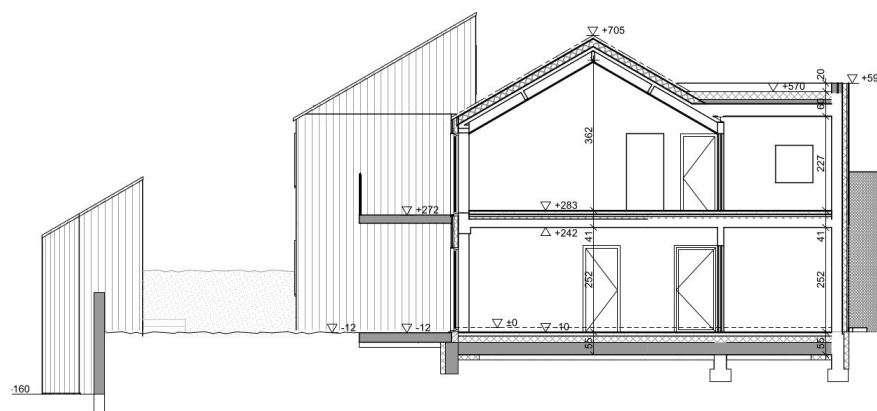
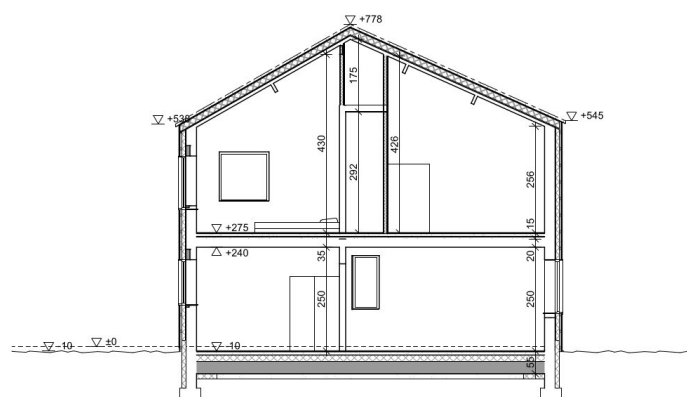
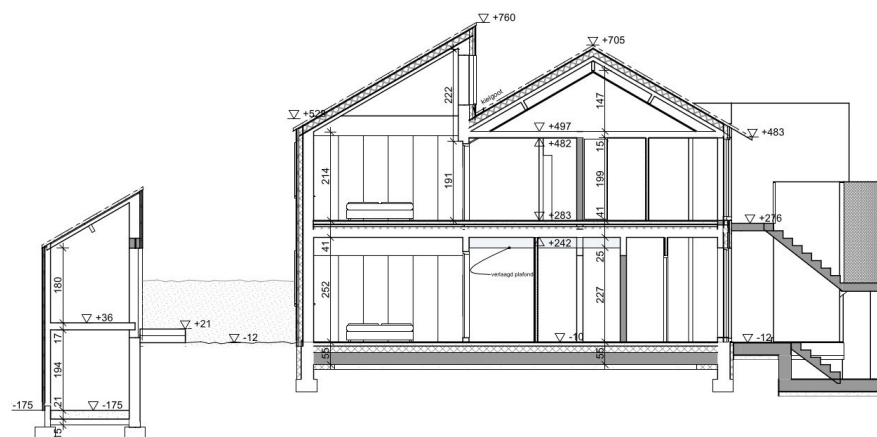
Figuur 11: Typesnedes bestaande toestand

Typesnedes
nieuwe toestand

Woningen, type A

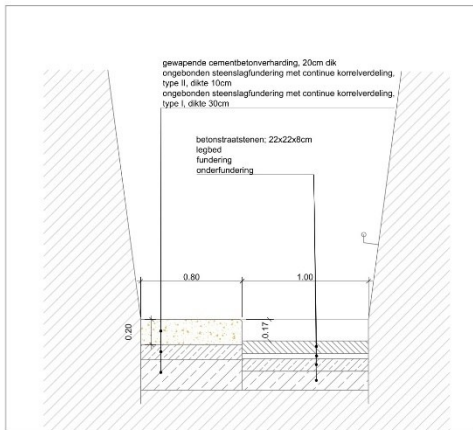

Appartementen, type BC

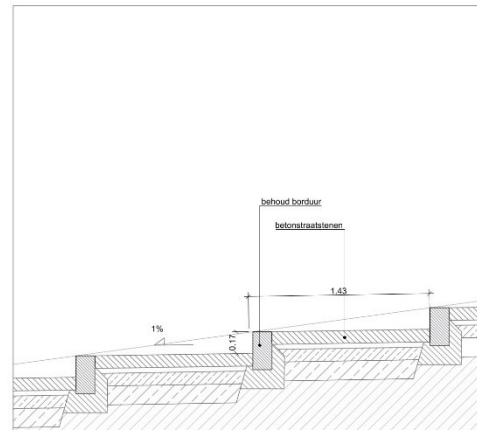

Figuur 12: Typesnedes nieuwe toestand

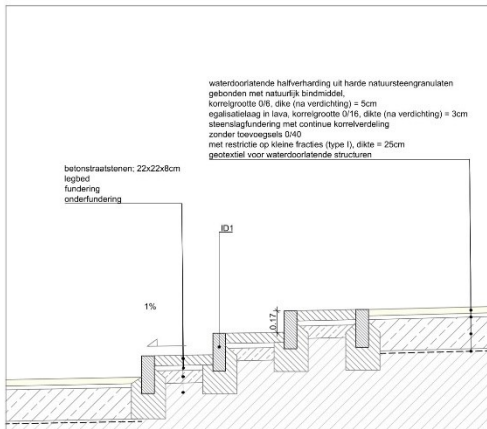
DETAIL
dwarsnede trap Mechelsevest

DETAIL
langsnede trap Mechelsevest

DETAIL
langsnede trap Keizersberg

Figuur 13: Detailtekeningen trappen

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferreed geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de kaart van Deventer (1550-1565), de kaart van Braun en Hogenberg (1583), de kaart van Bleau (1649), de kaart van Bodenehr (1725), de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en Het Plan der stad Leuven (1825) worden zeven momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschap atlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ter hoogte van de Keizersberg en grenst aan de Verloren Kost en aan de Mechelsestraat. Ten noorden vermelden we ook nog de Mechelsevest (Figuur 14). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Ten zuiden stromen de Voer, de Dijle en de Vunt (Figuur 16). Ten oosten vinden we ook nog het kanaal Leuven-Dijle.

Aan het begin van het quartair was midden-België een tertiaire kustvlakte, die stilaan werd opgeheven. Verder was er sprake van riviererosie. Dankzij de aanwezigheid van zandsteenbanken konden de Diestiaanheuvels in de omgeving van Leuven het meeste weerstand bieden aan erosieve processen, waardoor ze als kammen uit het reliëf bleven steken. Wind bracht dan weer zandleem en leem mee, die echter niet overal even goed bleef liggen.³

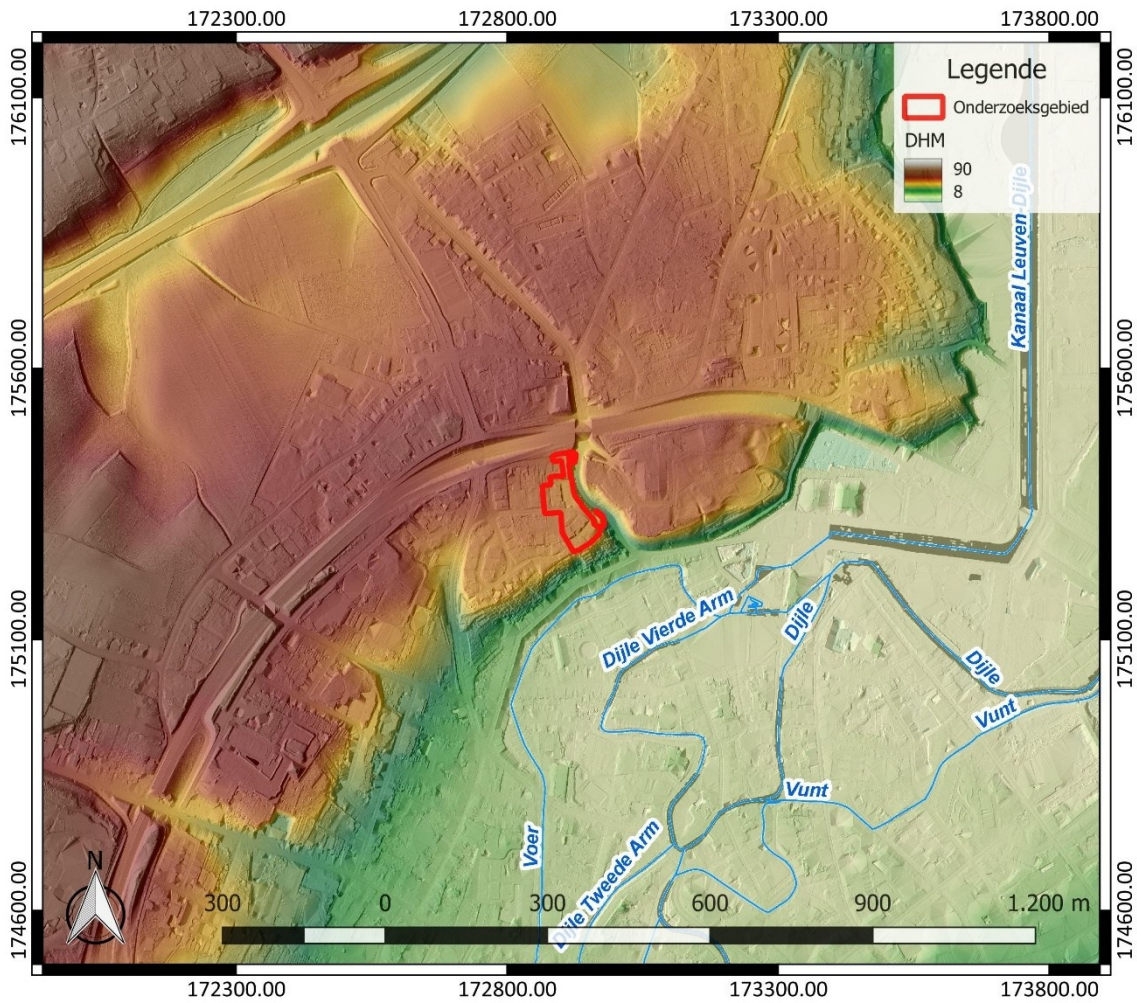
³ Goossens *et al.* 2007, 36

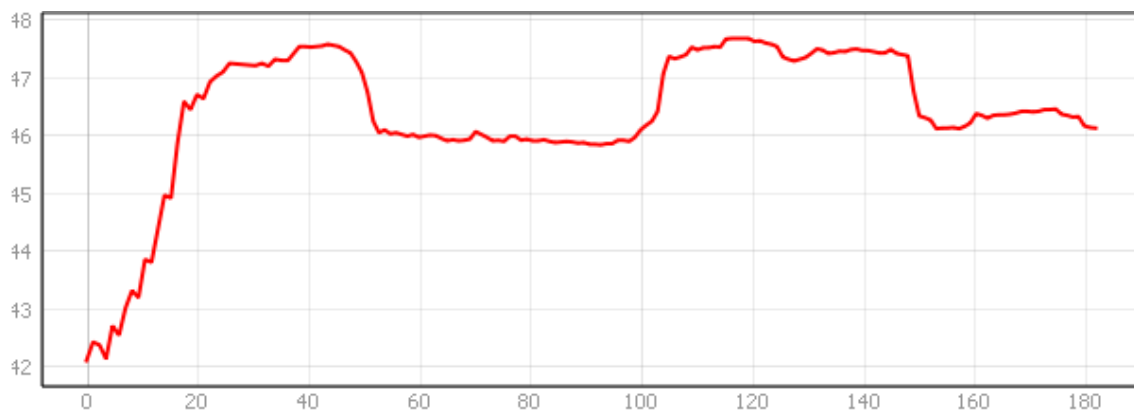
Figuur 14: Luchtfoto van 2024 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 15: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

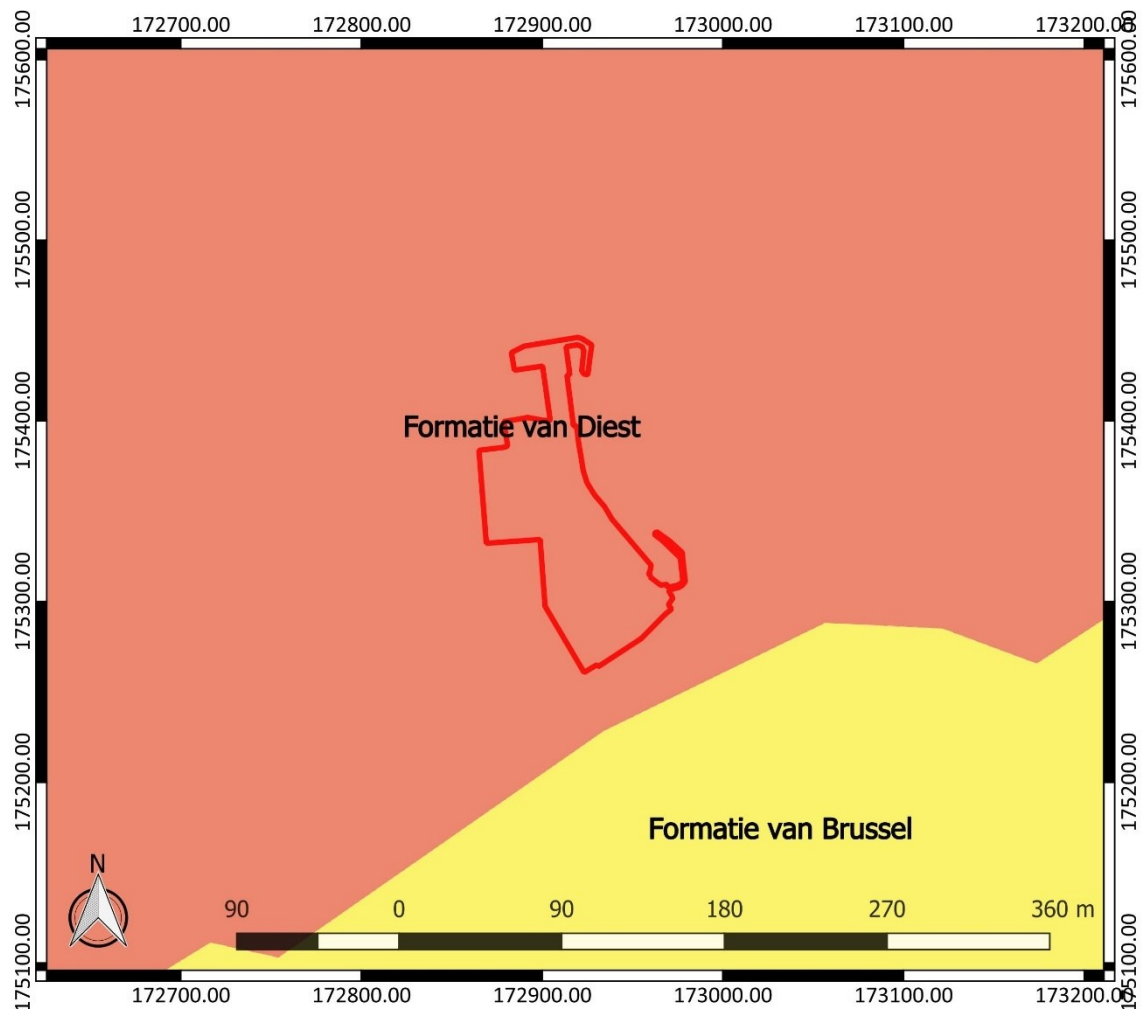

Figuur 16: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 17: Hoogteverloop van noord naar zuid over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

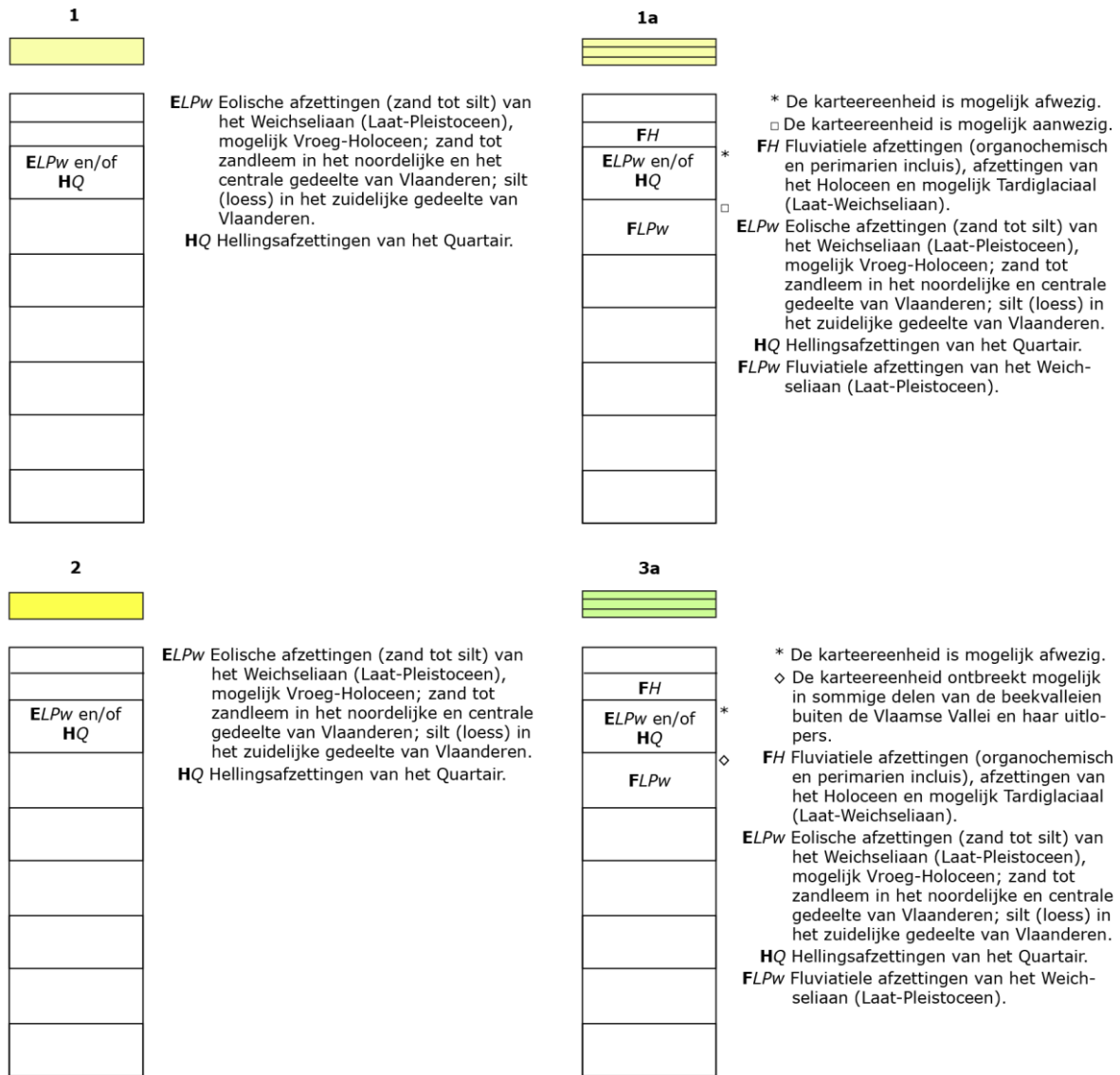
Het onderzoeksgebied bevindt zich net buiten de alluviale vlakte van de Voer, de Dijle en de Vunt. Het terrein kent een sterk antropogeen beïnvloed reliëf. Het heeft een hoogte van 42 tot 48 m TAW (Figuur 17).

Figuur 18: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 18) bestaat uit de Formatie van Diest. Dit wordt gekenmerkt door groen tot bruin zand dat heterogeen is en dat meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke horizonten en een schuine gelaagdheid bevat. Verder is het glauconietrijk en bevat het micarrijke horizonten.⁴

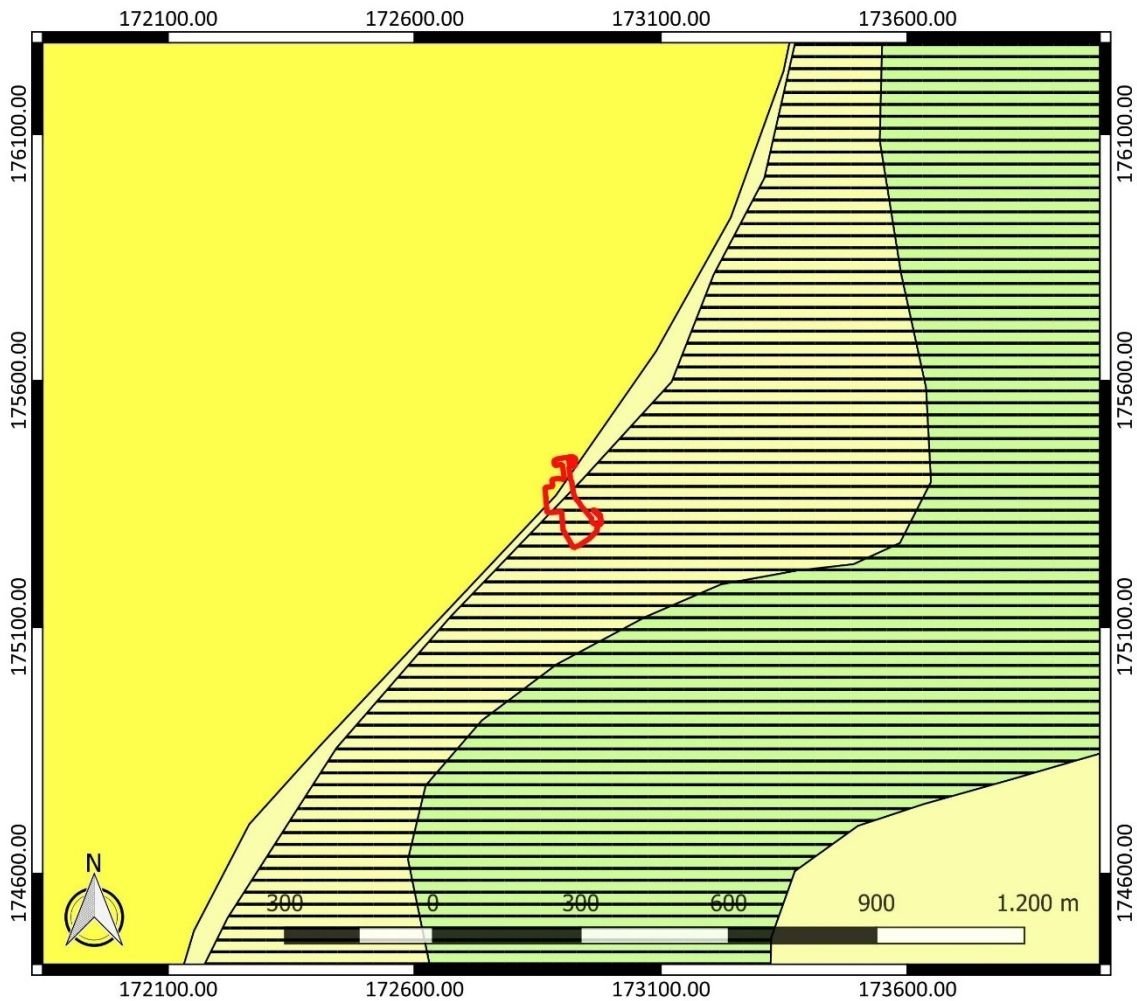
⁴ www.geopunt.be/kaart

Figuur 19: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

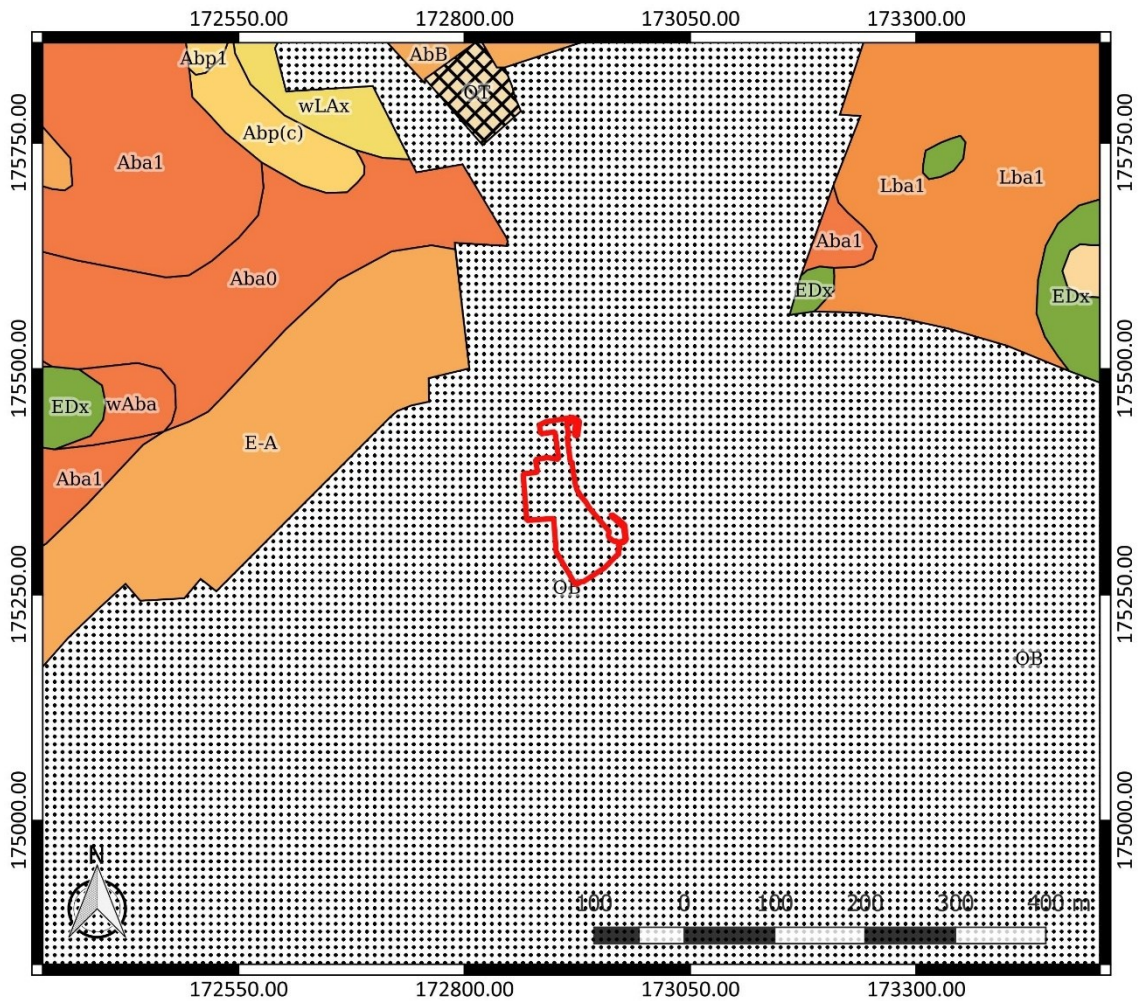
De quartairgeologische kaart (Figuur 20) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. In het zuidoosten van het terrein bevinden zich hieronder nog oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), terwijl bovenaan net jongere fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) aangegeven worden.⁵

⁵ www.geopunt.be/kaart

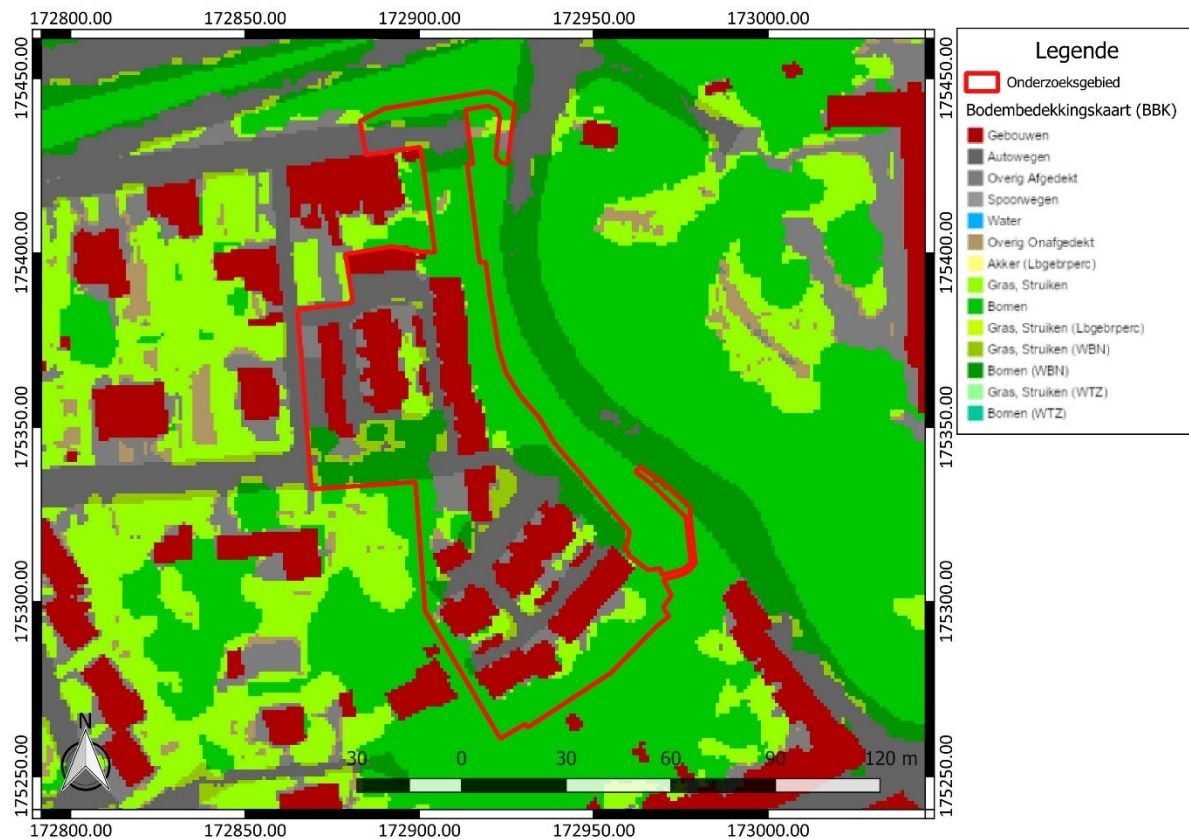
Figuur 20: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 21) situeert het onderzoeksgebied en zijn omgeving in een bebouwde zone (OB). In de nabijheid vinden we op de bodemkaart ook onder meer de aanduiding van een complex van klei + leemgronden (E-A), een zwak tot matig gleyige kleibodem met onbepaald profiel (EDx), een droge zandleembodem met textuur B horizont (Lba) en een droge leembodem met textuur B horizont (Aba).

Figuur 21: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskarta gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, bomen en struiken (Figuur 22). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 14).

Figuur 22: Bodemgebruikskartaar met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oudste historische kern van Leuven was gelegen aan de kruising van de Dijle met een aftakking van de Romeinse weg Tienen-Elewijt. De middeleeuwse stad ontwikkelde zich op het raakpunt van drie geografische gebieden: de vlakte van laag-België, de heuvelruggen van het Hageland en het Brabants leemplateau en dit in samenhang met de diep ingesneden alluviale vlakte van de waterlopen de Dijle en de Voer met de bijrivieren de Molenbeek en de Leibeek. De eerste vermelding van Leuven dateert uit 884. De naam zou 'een moeras in het bos' betekenen. Een eerste stadsomwalling dateert uit de 12de eeuw. Een tweede stadsomwalling dateert uit de 14de eeuw. In het begin van de 14de eeuw ontwikkelde de stad zich snel, als gevolg van zijn gunstige economische ligging op een kruising van handelswegen. Het was het centrum van het Hertogdom Brabant.⁶ Bij de bouw van de tweede stadsomwalling werden gehuchten buiten de eerste omwalling in de stadskern ingelijfd.⁷

De oudste kaart die ons informatie verschaft, is die van Jacob van Deventer uit 1550-1565. De kaart toont ons dat het onderzoeksgebied reeds gelegen is ten westen van de historische voorloper van de huidige Mechelsestraat en ten zuiden van de historische voorloper van de huidige Mechelsevest. Het terrein zelf is onbebouwd en had een eerder landelijk karakter. Het was mogelijk begroeid met wijnranken. Over het terrein zien we verder ook een weg lopen. Het is de historische voorloper van de huidige weg Keizersberg.

⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Historische stadskern van Leuven [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140040> (geraadpleegd op 25 juni 2025).

⁷ Schriftelijke mededeling Veerle Lauwers

Figuur 23: Kaart van Jacob van Deventer met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

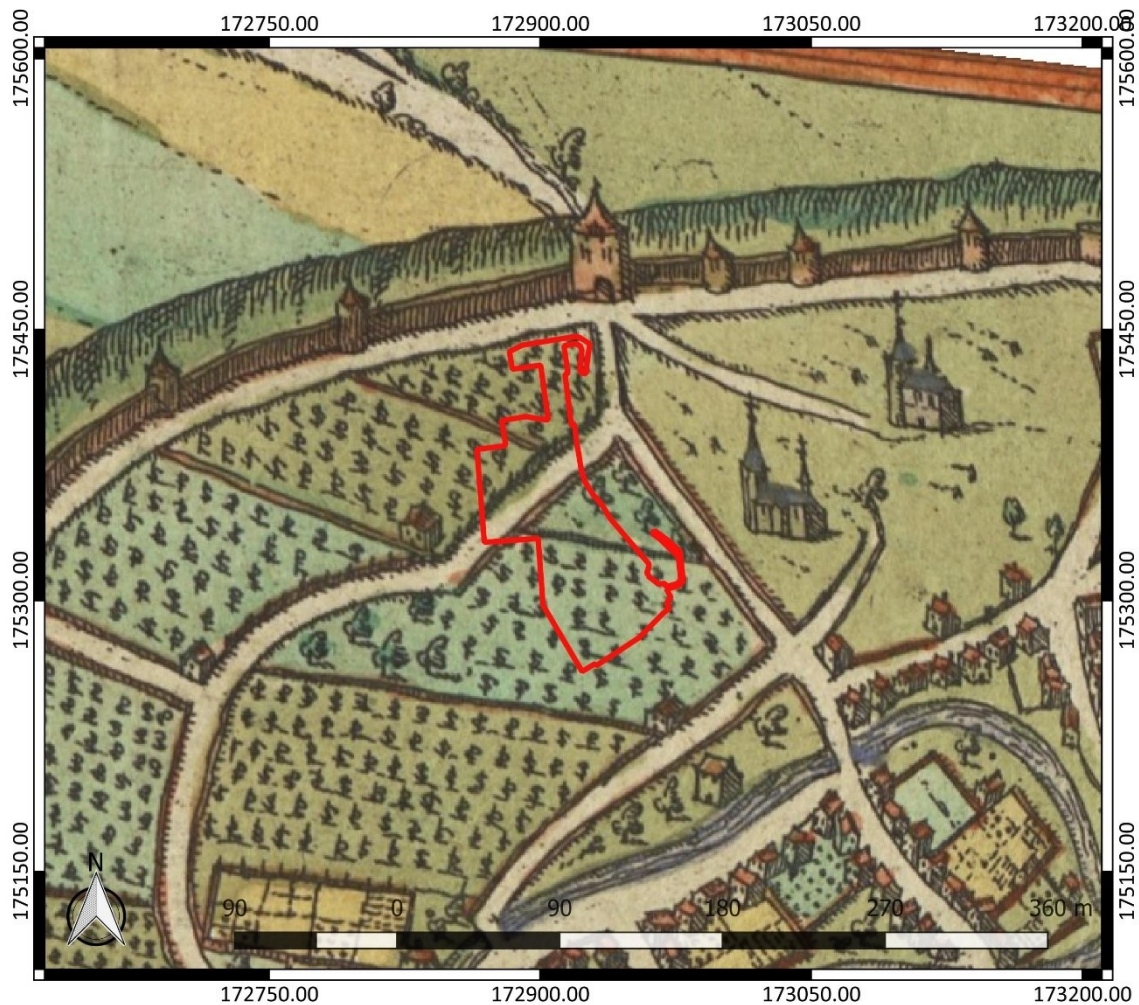
Ten oosten vinden we de locatie van de burcht van de hertogen van Brabant uit het begin van de 13de eeuw. Dergelijke burchten werden gebruikt als residentie, als bestuurscentrum, als zetel voor administratieve organen en als ontspanningsplek. De burcht werd opgetrokken op een heuvel buiten de toenmalige stad, wellicht om zich aan de bemoeienissen van het Leuvense stadsbestuur te onttrekken. Ook landschappelijk was deze ligging interessant: op een plateauvormige heuveltop met vrij steile hellingen en aan de voet ervan stroomde de Dijle. Na de opname van het hertogdom Brabant in het Bourgondische en Habsburgse rijk en na het insluiten van de site binnen de nieuwe stadsomwalling vanaf 1357, verloor de Keizersberg zijn aantrekkingskracht.

Op het einde van de 12de of het begin van de 13de eeuw zou er een commanderie van de tempeliers gesticht zijn. Dit ging gepaard met de bouw van onder andere de Sint-Janskerk. Op het terrein bleken ook (ijzer)zandsteengroeves aanwezig, die mogelijk bouwmaterialen leverden voor de bouw van de burcht en/of van de stadsomwalling.

Op het einde van de 18de eeuw werd de burcht afgebroken. Het terrein werd verkaveld in vier loten en er werden wegen aangelegd. Albert Impens (eigenaar vanaf 1795) liet ter hoogte van de binnenkoer van de voormalige burcht een stenen graanmolen en Engelse tuin aanleggen. De molen

werd door brand verwoest op 30 januari 1809. In 1889 kochten de benedictijner monniken een eerste lap grond. Vanaf 1897 werd de bouw van een abdij gestart.⁸

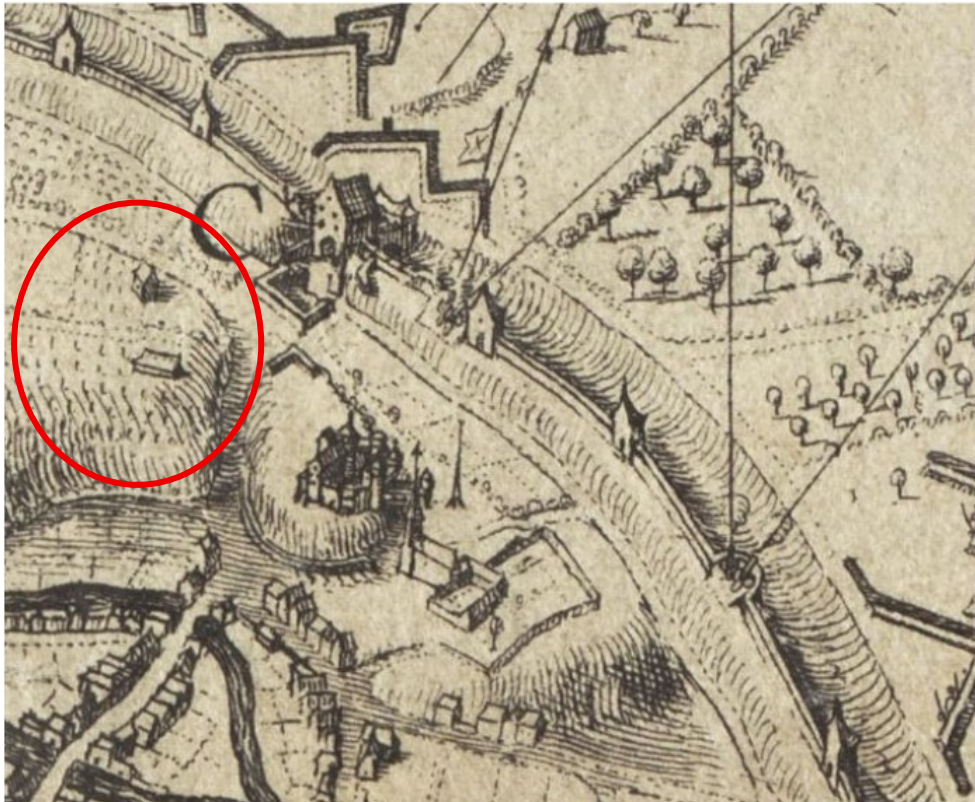
De volgende kaart die ons informatie verschaft, is die van Braun en Hogenberg uit 1583. Opnieuw zien we dat het onderzoeksgebied onbebouwd is. Het is duidelijk begroeid. Over het terrein zien we opnieuw een weg lopen. Ten oosten zien we twee kerken weergegeven.

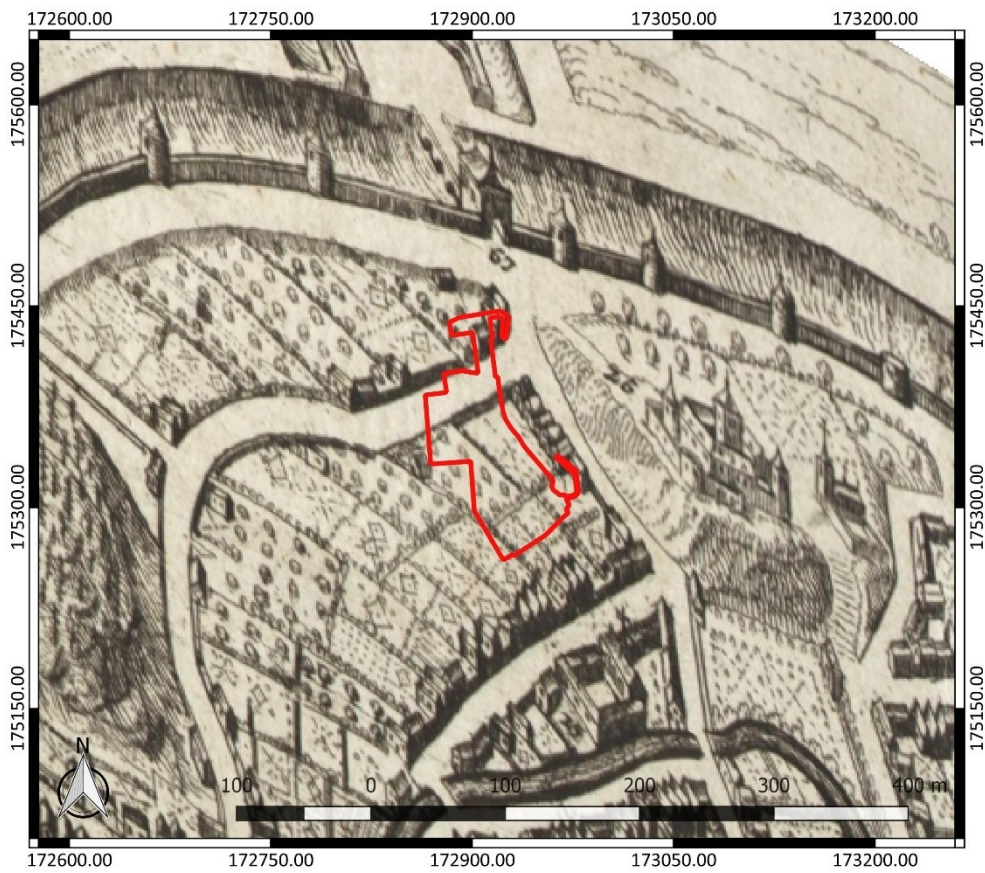
Figuur 24: Kaart van Braun en Hogenberg met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

De kaart van Andries Pauli uit 1635 en de kaart van Bleau uit 1649 tonen ons nu bebouwing in het uiterste noordoosten van het terrein. Ook net ten oosten van het onderzoeksgebied, aan de Mechelsestraat, is nu bebouwing te zien. Over het terrein zien we opnieuw een weg lopen. De rest van het terrein wordt ingenomen door tuinen. Dit kunnen we ook zien op een zicht op het 'Castrum Lovaniense' uit ca. 1606, waarop we aan de linkerkzijde de bebouwing kunnen zien. Een gelijkaardig beeld zien we opnieuw op de kaart van Bodenehr uit 1725, al wordt de bebouwing op deze kaart slechts schematisch weergegeven.

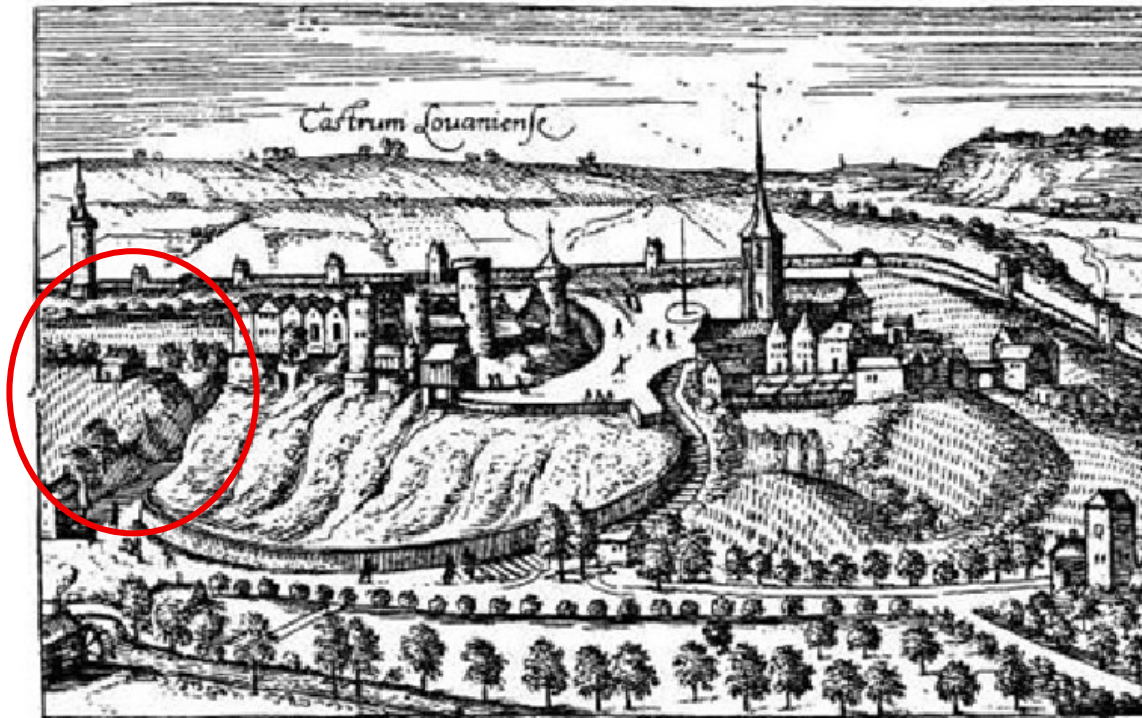
⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Keizersberg [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/301310> (geraadpleegd op 25 juni 2025).

Figuur 25: Kaart van Andries Pauli met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 26: Kaart van Bleau met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 27: Zicht op het Castrum Lovaniense' anno 1606 met achterliggende tweede stadsmuur, gravure van Gramaye en met links het onderzoeksgebied (Deckers 2008, 9)

Figuur 28: Kaart van Bodenehr uit 1725 met situering van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 29: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748) is sprake van een afwijking als gevolg van een fout bij het georefereren van de kaart. Op de kaart wordt het onderzoeksgebied ter hoogte van de abdij gesitueerd, terwijl het terrein in werkelijkheid verder naar het westen toe ligt. We zien op de kaart dan echter geen bebouwing weergegeven, of mogelijk nog in het uiterste zuidoosten.

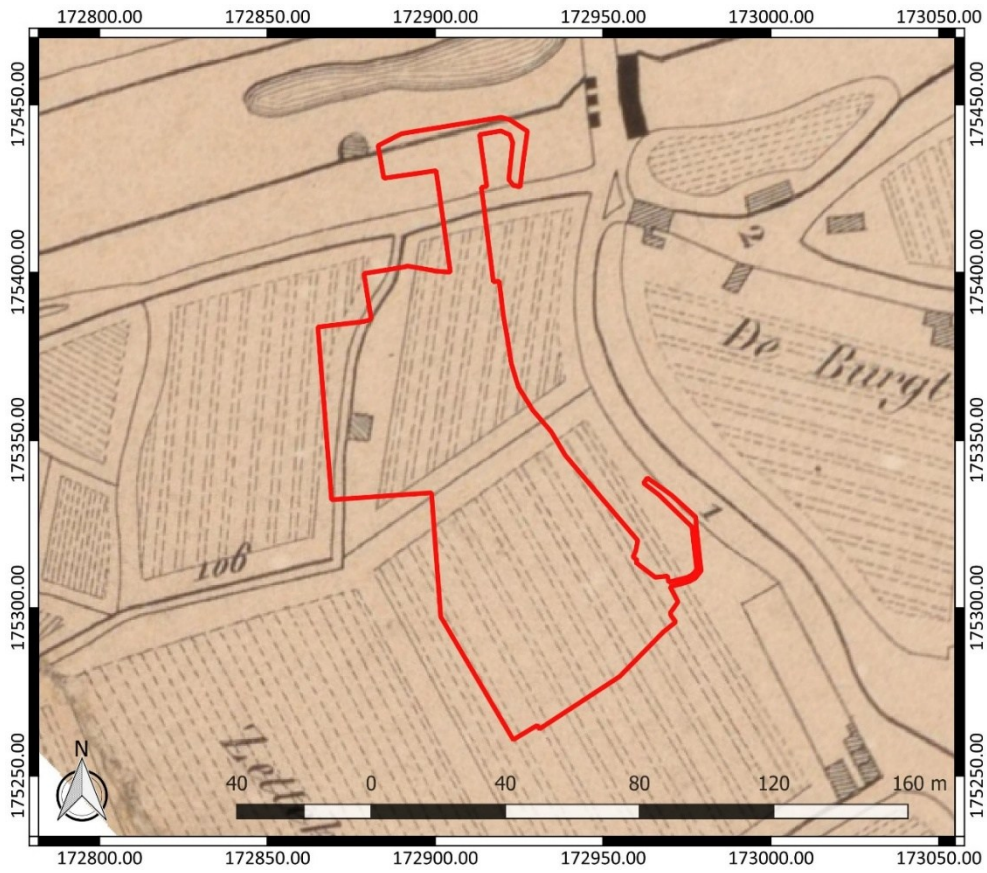
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), vertoont de situering van het onderzoeksgebied nog steeds een afwijking (Figuur 30). De kaart geeft aan dat het onderzoeksgebied niet bebouwd is en volledig ingenomen wordt door tuinen. Op korte afstand ten oosten van het onderzoeksgebied zien we een molen weergegeven.

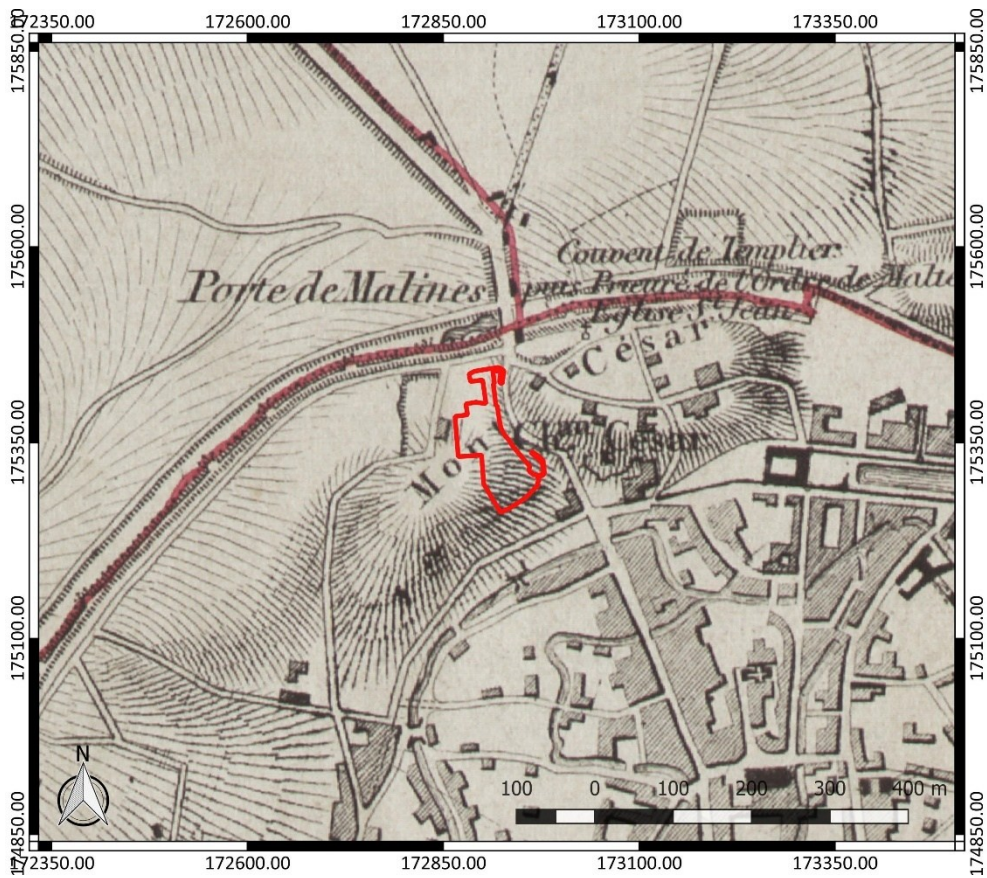
Figuur 30: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op het Plan der stad Leuven uit 1825 zien we zeer beperkt bebouwing in het westen van het onderzoeksgebied. Het grootste deel van het terrein is nog steeds in gebruik als akkerland. Over het westen van het terrein lijkt een weg te lopen en ook over het noorden van het terrein. Wellicht moet het onderzoeksgebied echter iets meer naar het zuiden toe gesitueerd worden en grensde het in werkelijkheid aan de weg in het noorden.

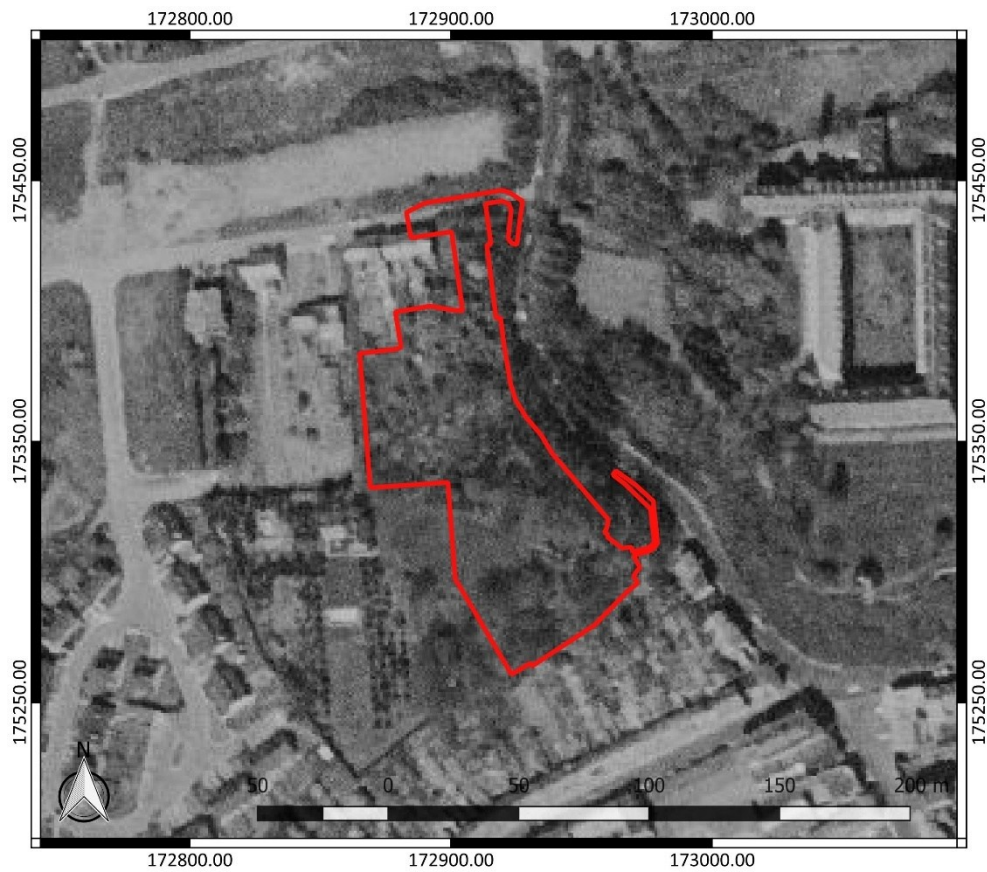
De topografische kaart van Vandermaelen uit 1846-1854 toont ons een gelijkaardig beeld, maar situeert de bebouwing volledig buiten het onderzoeksgebied op de kaart. Het geeft het terrein ook verder naar het zuiden toe weer.

Figuur 31: Plan der stad Leuven met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 32: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 33: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

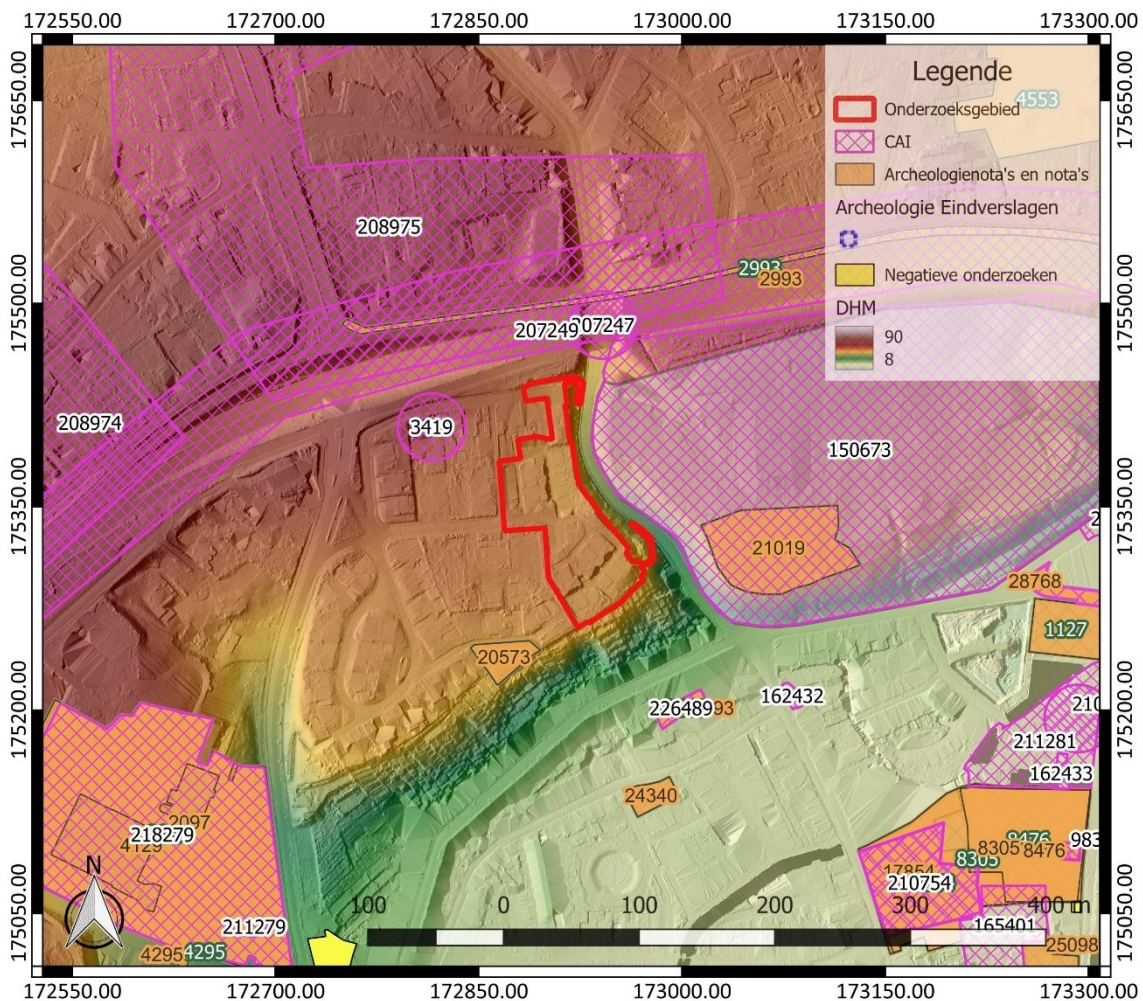

Figuur 34: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 33) toont ons dat de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied toegenomen is. Het terrein zelf is echter nog steeds onbebouwd en deels bebost. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 34) toont ons dat de huidige bebouwing binnen het onderzoeksgebied opgericht is. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 14). De sociale woonwijk binnen het onderzoeksgebied werd opgericht tussen 1982 en 1984, naar een ontwerp van architect Simon Deneef.⁹

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 35). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 35: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Op korte afstand ten westen van het onderzoeksgebied werd een geslepen silex bij gevonden, die in het neolithicum gedateerd wordt (CAI ID 3419).¹⁰ Ten noorden vinden we de Mechelsepoort (CAI ID

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Woonerf Keizersberg [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302163> (geraadpleegd op 25 juni 2025).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Mechelsevest [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/3419> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

207247), een stadspoort van de tweede stadsomwalling uit de 14de eeuw.¹¹ Die tweede stadsomwalling is aangeduid als CAI ID 207249).¹² Verder vinden we er nog de aanduiding van een aanvalsliepgraaf van het beleg van Leuven in de 17de eeuw (CAI ID 208975).¹³ De plaats van een veldslag tijdens het beleg van Leuven in 1635 is aangeduid als CAI ID 208974.¹⁴

Ten oosten vinden we de Keizersberg, waar handgevormd aardewerk gevonden is, dat gedateerd wordt in de ijzertijd tot de vroege middeleeuwen (CAI ID 150673). Het gaat mogelijk om verspit materiaal. Het is ook de locatie van een 13de-eeuwse grafelijke burcht en een commanderie van de tempeliers en later de hospitaalridders van de Orde van Malta die mogelijk al teruggaat tot de 12de eeuw (zie hoger). Hier aan gerelateerd werden ook menselijke begravingen gevonden.

Er zijn ook aanwijzingen van kleiwinning voor de productie van baksteen en van zand- en zandsteenwinning. Deze resten worden in de 12de tot de 20ste eeuw gedateerd. In de 18de eeuw is er ook sprake van arbeidershuisjes voor zeer arme mensen. In de 19de eeuw kochten benedictijnermonniken de terreinen en bouwden er een nieuwe abdij.¹⁵

Op korte afstand ten zuiden van het onderzoeksgebied vermelden we nog de vondst van een gracht uit de volle middeleeuwen (CAI ID 226489)¹⁶ en de laatmiddeleeuwse Borchmolen uit de 13de tot 20ste eeuw (CAI ID 162432).¹⁷ Onderzoek ter hoogte van CAI ID 218279 bracht geen relevante archeologische resten aan het licht.¹⁸

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

---

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Mechelsepoort [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/207247> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Tweede stadsomwalling [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/207249> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Aanvalsliepgraaf beleg van Leuven [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208975> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Veldslag beleg van Leuven [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208974> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Kasteel op de Keizer- of Caesarsberg [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150673> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Voer tussen Ridderstraat Fonteinstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226489> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Borchmolen [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/162432> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

¹⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Wijnpers [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/218279> (geraadpleegd op 26 juni 2025).

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door een opvallende landschappelijke ligging, die aantrekkelijk geweest kan zijn voor de mens in het verleden. Het bevindt zich op een hoger gelegen rug, net langs de vallei van de Dijle, de Voer en de Vunt.

Dat de regio archeologisch potentieel kent, blijkt uit de reeds gekende archeologische waarden in de omgeving. Die dateren uit de steentijd, de middeleeuwen, de nieuwe tijd en de nieuwste tijd. Er is ook sprake van vondsten die in de metaaltijden tot de vroege middeleeuwen gedateerd worden.

Voor het onderzoeksgebied beschikken we vanaf de 16de eeuw over historische kaarten om het landgebruik te reconstrueren. Het terrein werd bij de oprichting van de tweede stadsomwalling in de 14de eeuw opgenomen in de historische stadskern van Leuven, maar het terrein zelf was in de 16de eeuw onbebouwd. Het was in gebruik als tuinen of mogelijk als wijngaard.

Kaarten uit de 17de eeuw en tot 1725 tonen bebouwing in het noordoosten van het terrein en mogelijk ook in het oosten of net ten oosten van het onderzoeksgebied. Kaarten uit de tweede helft van de 18de eeuw geven echter aan dat het terrein opnieuw onbebouwd is, al is er mogelijk nog sprake van een beperkte constructie, maar dat is moeilijk uit te maken omdat het terrein niet precies te georefereren is op de kaarten.

Pas vanaf 1982-1984 zien we opnieuw bebouwing verschijnen op het terrein. Het gaat om de huidige bebouwing. Bij de aanleg van de nieuwe wijk binnen het onderzoeksgebied vonden duidelijk antropogene bodemingrepen plaats om de oorspronkelijke topografie aan te passen. Het is dan ook waarschijnlijk dat de oprichting van de huidige bebouwing en de aanleg van weginfrastructuur enige negatieve impact op het bodemarchief gehad zal hebben. Wat de precieze impact geweest is, is op dit moment echter niet bekend.

Wat is de impact van de geplande werken?

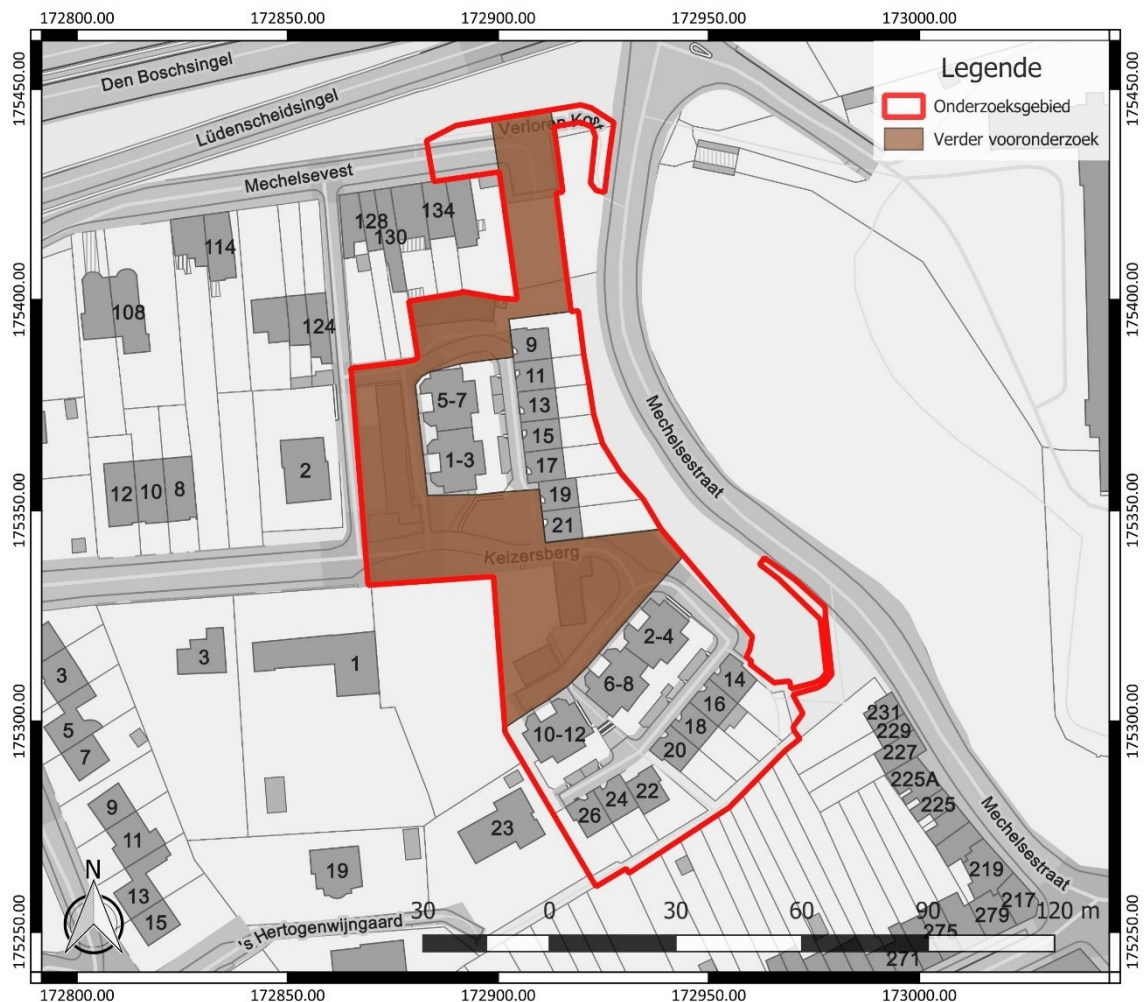
Binnen het volledige onderzoeksgebied worden bodemingrepen gepland. De voornaamste werken omvatten de vernieuwing van de bestaande weginfrastructuur, de sloop van garages, de oprichting van nieuwe bebouwing en bijhorende omgevingsaanleg. De verstoringsdiepte van de verschillende bodemingrepen varieert sterk en ligt gemiddeld genomen tussen ca. 40 cm en 1,20 m. Plaatselijk, ter hoogte van nieuw aan te leggen nutspuiten, loopt de verstoringsdiepte sterker op, tot maximaal ca. 3,20 m. Dit doet besluiten dat binnen het onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd wordt door de geplande werken.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied mogelijk archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging van het terrein en op de reeds gekende archeologische waarden in de omgeving. Er is sprake van een globale verwachting naar het mogelijke voorkomen van relevante archeologische resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Het kan zowel gaan om sporensites als om artefactensites. Met betrekking tot de 17de eeuw is er ook een meer concrete verwachting naar het mogelijke voorkomen van resten van historische bebouwing.

Met betrekking tot de bewaringstoestand van het bodemarchief bestaat momenteel onduidelijkheid. Het DTM geeft aan dat met de aanleg van de huidige woonwijk vanaf 1982 antropogene aanpassingen van de oorspronkelijke topografie gepaard gingen. Wel is duidelijk dat de geplande werken een bijkomende bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief vormen. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Ter hoogte van de bestaande bebouwing wordt het vloerniveau beperkt verlaagd. Omwille van de geringe bijkomende verstering ten opzichte van de reeds bestaande versteringsdiepte verwachten we dat het potentieel op kennisvermeerdering hier slechts gering is. In de tuinzones van de woningen zullen nutspuiten aangelegd worden. Dit betekent plaatselijke en grotere versteringsdiepte, maar zal slechts een beperkt omvang hebben. We laten daarom de bodemingrepen in de tuinen en enkele zones met een beperkte breedte buiten beschouwing omwille van een te beperkt ruimtelijk inzicht, waardoor het potentieel op kennisvermeerdering te beperkt is om de kosten van verder vooronderzoek hier te kunnen verantwoorden. De zone waar verder vooronderzoek geadviseerd wordt, heeft een oppervlakte van ca. 3478 m².

Figuur 36: Aanduiding van de zone waar verder vooronderzoek nodig is, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de renovatie van de bestaande bebouwing, de sloop van garages, de oprichting van nieuwe bebouwing, de aanpassing van de bestaande weginfrastructuur en bijhorende omgevingsaanleg, diende een archeologienota opgesteld te worden. Het uitgevoerde bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied mogelijk archeologisch potentieel kent. Er is sprake van een globale verwachting naar het mogelijke voorkomen van relevante archeologische resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd en verder is er sprake van een concretere verwachting naar de mogelijke resten van historische bebouwing uit de 17de eeuw.

Omtrent de bewaringstoestand van het bodemarchief bestaat onduidelijkheid. Er zijn namelijk aanwijzingen dat bij de oprichting van de huidige bebouwing duidelijke aanpassingen aan de oorspronkelijke topografie hebben plaatsgevonden. Wel is duidelijk dat de geplande werken een bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief zullen vormen. Gezien het mogelijke archeologische potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch onderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Deckers, K., 2008: *Keizersberg te Leuven. Beknopte bouwhistorische nota*, Leuven (onuitgegeven rapport).

Goossens, E./F. Gullentops/N. Vandenberghe, 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 32 Leuven*, Leuven.

4.2 Websites

Cartesius (2025)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2025)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2025)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2025)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2025)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2025)
<https://www.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans-archeologie>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

